

- розробка системи мотивації, з урахуванням преференцій податкового характеру, з метою зростання зацікавленості суб'єкта господарювання в доцільності вкладення своїх фінансових коштів у майнові об'єкти, що належать державі або територіальній громаді міста.

У рамках реалізації державно-приватного партнерства можуть укладатися договори концесії, оренди державного та комунального майна, лізингу на управління державним і комунальним майном, інші договори. З метою конкретизації правових форм оформлення партнерських відношень органів місцевого самоврядування та суб'єктів господарювання необхідно зробити доповнення до закону України «Про державно-приватне партнерство в Україні» щодо поліпшення умов співпраці органів місцевого самоврядування і суб'єктів господарювання на основі розширення повноважень місцевих органів у сфері господарювання.

Література:

1. *Правове регулювання господарських відносин за участю промислових підприємств / за ред. В. М. Гайворонського. – Харків: Право, 2000. – 288 с.*
2. *Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 9. – Ст. 79.*
3. *Про державно-приватне партнерство: Закон України // Офіційний вісник України. – 2010. – № 58. – Ст. 1988. – С. 17.*
4. *Господарський кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18. – Ст. 7144.*
5. *Мамутов В. К. Полнее использовать технико-юридические средства совершенствования законодательства / В. К. Мамутов // Экономика та право. – 2008. – № 1(20). – С. 5-10, 26-29.*
6. *Про концесію державної регіональної політики: Указ Президента України від 25 травня 2001 року № 341 // Офіційний вісник України. – 2001. – № 22. – Ст. 983. – С. 20.*
7. *Варнавський В. Концесійні форми управління державною власністю / В. Варнавський // Проблеми теорії і практики управління. – 2002. – № 4. – С. 66-71.*
8. *Булеев И. П. К вопросу по регулированию отношений бизнеса и власти на уровне государства, региона, местного управления / И. П. Булеев // Экономика та право. – 2010. – № 3(28). – С. 26-29.*
9. *Вишневецький В. Оценка возможностей снижения налогового бремени в переходной экономике / В. Вишневецький, Д. Липницький // Вопросы экономики. – 2000. – № 2. – С. 107-116.*
10. *Егоров А.Н. Зарубежный опыт управления коммунальной собственностью городов / А.Н. Егоров // Город, регион, государство: проблемы распределения полномочий / НАН Украины. Ин-т экономико-правовых исследований. – Донецк: Юго-Восток, Лтд, 2003. – С. 99-106.*
11. *Варнавский В. Г. Партнерство государства и частного сектора: формы, проекты, риски / В. Г. Варнавский. – М.: Наука, 2005. – 315 с.*

П.П. Чеберяк

суддя Господарського суду м. Києва

ВИКОРИСТАННЯ КРИМІНАЛІСТИЧНИХ ЗНАТЬ У ДОКАЗУВАННІ ЗА КРИМІНАЛЬНИМИ ПРОВАДЖЕННЯМИ ПРО ЕКОНОМІЧНІ ЗЛОЧИНИ

В статті розглянуто використання криміналістичних знань у доказуванні за кримінальними провадженнями про економічні злочини.

Ключові слова: провадження, злочин, громадянин, економічна злочинність, суб'єкт, угруповання, криміналістичні знання.

В статье рассмотрено использование криминалистических знаний в доказывании по уголовным производств об экономических преступлениях.

Ключевые слова: производство, преступление, гражданин, экономическая преступность, субъект, группировки, криминалистические знания.

The article examines the use of forensic knowledge by proving criminal proceedings on economic crimes.

Key words: proceedings, crime, national, economic crime, subject grouping criminological knowledge.

Постановка проблеми. Криміногенна ситуація в Україні залишається складною й напруженою і це впливає не лише з показників статистики, а й з конкретних фактів, що характеризують як кількісні, так і якісні аспекти цієї обстановки. Такі факти свідчать про тенденції її розвитку, підкреслюють гостроту і загрозу, яку вона несе нашому

суспільству, кожному законослухняному громадянину. Поширення економічної злочинності, корупції, що має місце практично в усіх сферах функціонування держави, завдає злочинної шкоди її розвитку. Зазначене негативно впливає на формування та діяльність органів державної влади й управління, підриває довіру громадян до них, до авторитету демократичних інститутів і цінностей, загрожує національній безпеці України та ускладнює нормальні відносини з іноземними державами. Упродовж останніх років щорічно в державі реєструють від 8 до 9 тис. злочинів у сфері господарської діяльності та від 16 до 18 тис. службових злочинів, правоохоронні органи припиняють діяльність від 150 до 179 організованих угруповань, що вчиняють економічні злочини. Водночас більш ніж у шість разів зріс рівень збитків, завданих злочинною діяльністю таких угруповань (від 68 млн. грн у 2006 р. до 431 млн. грн у 2010). Збільшення до 40% (24% – у 2006 р., 34% – 2010 р.) кількості організованих груп, учасники яких здійснюють відмивання "брудних" доходів, свідчить про намір дедалі більшої кількості злочинців надати законного вигляду кримінальним капіталам [1]. Економічна злочинність має особливо великий рівень латентності. Офіційна статистика не дає змоги одержати достовірні дані про стан і структуру цього явища.

Аналіз останніх досліджень. Використанню можливостей криміналістики у боротьбі зі злочинами у сфері економіки приділили свою увагу такі вчені, як Л.І.Аркуша, В.А.Журавель, Я.Ю.Кондратьєв, В.П.Корж, О.І.Лукашов, Г.А.Матусовський, В.І.Попов, В.М.Попович, В.В.Тищенко та ін.. Проте поглибленого вивчення особливостей використання криміналістичних знань у доказуванні за кримінальними провадженнями про економічні злочини донині немає. Це свідчить про актуальність порушеного питання та вказує на неодмінну потребу використовувати криміналістичні знання, розроблені криміналістикою засоби, прийоми і методи в діяльності співробітників правоохоронних органів і суду.

Виклад основного матеріалу. Різке загострення проблеми боротьби з економічною злочинністю ставить перед наукою криміналістикою і правозастосовчою практикою низку нових завдань. Розв'язання цих завдань часто потребує нетрадиційних підходів, оскільки багато які з відомих раніше методик виявлення й розслідування злочинів стали на цей час мало ефективними. Водночас основоположним залишається принцип боротьби із злочинністю, зокрема, й економічною, дотримання якого надзвичайно важливе за будь-яких соціально-економічних умов та відносин. Це відомий принцип невідворотності покарання винних за вчинений злочин. В галузі економічних відносин цей принцип треба розглядати дещо ширше. Тут варто вести мову про невідворотність за вчинене правопорушення взагалі, оскільки в діяльності суб'єктів господарювання переходи від адміністративних і цивільно-правових порушень до злочинів інколи досить умовні. Практична реалізація цього принципу передбачає безумовне виявлення, розкриття й розслідування кожного факту протиправних дій в сфері економіки. Якісні зміни у структурі економічної злочинності викликають необхідність пошуку нових рішень і активних заходів для вирішення проблем удосконалення діяльності правоохоронних органів з протидії економічній злочинності. Значне місце у вирішенні цих проблем займає криміналістика, соціальною функцією котрої є озброєння органів розслідування і правосуддя сучасними методами пошуку істини.

До економічних злочинів відносять злочини, що вчиняються в економічній сфері і які мають в якості прямого мотиву отримання винуватцем економічної вигоди. Окрім того вважають, що економічна злочинність зазвичай носить тривалий характер, здійснюється систематично і вчиняється в межах легальної господарської діяльності [2, с.190]. До злочинів економічного характеру зазвичай відносять злочини проти власності, господарські та посадові. При характеристиці економічних злочинів виходять з того, що це систематично і тривало здійснюване під прикриттям легальної господарської діяльності протиправне діяння в економічній сфері. Проте ні методи, ні суб'єкти злочинних дій в даному контексті не розглядаються. Відповідно, в цьому випадку треба враховувати, що злочин може вчинятися як під загрозою застосування насилля по відношенню до суб'єктів господарювання з боку організованого злочинного угруповання, так і самим суб'єктом господарювання із корисливого умислу. В разі вчинення економічних злочинів завдається вплив на об'єкти економічної безпеки, якими може виступати держава в цілому, її економічна система, суспільство з його інститутами та окрема особа, а також природні багатства країни.

Можна погодитися з нашими білоруськими колегами в тому, що суб'єктами економічних злочинів в сучасних умовах можуть бути: юридичні особи (підприємці, фірми, фонди та добровільні організації, державні підприємства і їх керівники, котрі здійснюють від імені підприємства господарські операції, співробітники державних організацій та установ); фізичні особи, що професійно виконують роботу економічного характеру; організовані злочинні співтовариства та групи; суб'єкти господарювання зарубіжних країн, громадські, урядові і неурядові організації та установи, спецслужби, державні органи, що вступають в економічні відносини [3, с.166-167.]

Стосовно криміналістичної класифікації злочинів в сфері економіки то, на нашу думку, найбільше змістовною є класифікація, що запропонована Г.А.Матусовським як система окремих груп і видів економічних злочинів з урахуванням їх окремих криміналістичних особливостей. Ці злочини Г.А.Матусовський поділяє на такі групи. 1. Злочини в сфері відносин власності; 2. Злочини в сфері виконання бюджету: порушення законодавства про бюджетну систему України; 3. Злочини в сфері фінансових відносин; 4. Злочини в сфері підприємницьких відносин: порушення порядку заняття господарською та банківською діяльністю; заняття забороненими видами господарської діяльності; 5. Злочини в сфері захисту від монополізму та недобросовісної конкуренції; 6. Злочини у сфері

обслуговування населення; 7. Злочини у сфері митного регулювання; 8. Злочини у сфері відмивання; 9. Комп'ютерні злочини [4, с.42-43].

Ми поділяємо думку В.О.Образцова стосовно того, що в основі економічного злочину лежать правила нормативного характеру, які визначають спрямованість та регулюють порядок і умови здійснення відповідної діяльності, а також регламентують права і обов'язки її учасників. І хоча в окремих випадках певні диспозиції статей кримінального кодексу, що застосовуються в разі кримінально-правової кваліфікації діянь, безпосередньої вказівки на порушення правил не містять, такі обставини передбачаються в якості необхідного елементу злочинного діяння [5, с.487].

Новий КПК України ставить перед кримінальним судочинством завдання, насамперед охороняти права, свободи та законні інтереси учасників кримінального провадження, а також забезпечувати швидке, повне та неупереджене розслідування і судовий розгляд з тим, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений, жодна особа не була піддана необґрунтованому процесуальному примусу і щоб до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна правова процедура (ст.2 КПК України). Перераховані завдання кримінального судочинства є елементами єдиної системи. Всі вони взаємопов'язані та взаємообумовлені й вирішення кожного з них залежить від вирішення інших. Власне вирішенню цих завдань кримінального судочинства, на думку В.Т.Нора, підпорядковані всі врегульовані кримінальним процесуальним законом дії суб'єктів кримінального судочинства та процесуальні відносини, що виникають при цьому, насамперед дії і правовідносини, пов'язані з доказуванням. Метою ж доказування є досягнення істини в кримінальному провадженні. Тож мета доказування і завдання кримінального судочинства знаходяться в нерозривній єдності. Досягнення мети доказування – істини – є необхідною умовою вирішення завдань кримінального судочинства, оскільки без правильного пізнання того, що відбулося в дійсності, не можна розкрити злочин і викрити винних у його вчиненні та притягти їх до відповідальності, не можна правильно застосувати Закон, а отже, і забезпечити охорону прав і законних інтересів відповідних суб'єктів права [6].

Для прийняття будь-якого рішення необхідно встановити певні фактичні обставини кримінального провадження. Для того, щоб діяльність з встановлення фактичних обставин була цілеспрямованою, забезпечувала з'ясування тільки тих і саме тих обставин, визначення яких необхідне для правильного вирішення кримінального провадження, в новому Кримінальному процесуальному законі в загальному вигляді сформульований перелік таких обставин (ст. 91 КПК України). Так, відповідно до ч.1 ст. 91 КПК у кримінальному провадженні підлягають доказуванню: подія кримінального правопорушення (час, місце, спосіб та інші обставини вчинення кримінального правопорушення); винуватість обвинуваченого у вчиненні кримінального правопорушення, форми вини, мотив і мета вчинення кримінального правопорушення; вид і розмір шкоди, завданої кримінальним правопорушенням, а також розмір процесуальних витрат; обставини, які впливають на ступінь тяжкості вчиненого кримінального правопорушення, характеризують особу обвинуваченого, обтяжують чи пом'якшують покарання, які виключають кримінальну відповідальність або є підставою закриття кримінального провадження; обставини, що є підставою для звільнення від кримінальної відповідальності або покарання [7]. Ці обставини іменують предметом доказування.

Під предметом доказування розуміють перелік тих обставин, які необхідно встановити, а точніше довести, для правильного, обґрунтованого рішення по суті [8, с.223]. Отже, встановлення обставин, що передбачені ст. 91 КПК, забезпечує досягнення мети кримінально-процесуального провадження як правозастосовної діяльності із застосуванням норм матеріального права. Особливості предмета доказування у справах про економічні злочини обумовлена тим, що вони вчиняються, як правило, групами осіб з розподіленням функцій щодо основних і підпорядкованих злочинів. Для них характерний складний механізм злочинних технологій, коли виконання окремих складових її ланок розподіляється між членами злочинної групи [9, с.31-32].

Метою досудового розслідування є всебічне, повне і об'єктивне дослідження всіх обставин справи. У зв'язку з цим криміналістичні методичні рекомендації мають бути спрямовані на забезпечення формування належної доказової бази для притягнення до кримінальної відповідальності винних осіб. Ось чому в криміналістичній літературі головним призначенням криміналістичної методики прийнято вважати формування окремих доказових систем [10], а саму методику розглядати як технологічну програму доказування [11, с.112].

Розслідування економічних злочинів здійснюється за типовою програмою, яка передбачає доказування переліку обставин, зазначених у статті 91 Кримінального процесуального кодексу України. Криміналістика як прикладна наука пристосовує перелік обставин, що підлягають доказуванню, до типових умов, які виникають при розслідуванні злочинів окремих видів. Тому обставини, що підлягають встановленню (входять до складу предмету доказування) у кримінальних провадженнях, зокрема про економічні злочини, доцільно виокремлювати як тактичні завдання розслідування. Останні формулюються з урахуванням специфіки предмета доказування у кримінальних провадженнях про економічні злочини [12].

Специфіка події економічного злочину полягає в тому, що він являє собою складну систему дій групи осіб, поєднаних єдиним задумом (метою). Тому під час розслідування кримінальних проваджень про економічні злочини слід зважати на те, що одночасному доказуванню підлягають обставини стосовно вчинення не одного злочину, а одразу їх сукупності (комплексу). До того ж у такому комплексі виділяють основні та підпорядковані злочини. Останні частіше становлять спосіб, умову вчинення основного злочину. Злочини, що утворюють комплекс,

перебувають у нерозривному зв'язку між собою. Вони спрямовані на досягнення спільного результату, тобто об'єднані єдиною метою. Отже, специфіка події економічного злочину полягає в необхідності одночасного, паралельного доказування наявності сукупності (комплексу) економічних суспільно небезпечних діянь, поєднаних єдиним задумом. В ході розслідування кримінальних проваджень про економічні злочини з урахуванням ознак останніх доказуванню підлягають такі обставини: 1) об'єкт економічних злочинів, тобто суспільні відносини та порядок господарської діяльності, які порушуються внаслідок злочинного діяння; 2) предмет посягання – економічні злочини як корисливі злочини найчастіше посягають на матеріальні цінності та грошові кошти в національній чи іноземній валюті (готівкові, безготівкові); 3) подія економічного суспільно небезпечного діяння, наслідки, спричинені таким діянням, та причинний зв'язок між діянням та наслідком; 4) спосіб (підробка документів, фіктивне підприємництво, перекручування комп'ютерної інформації, легалізація майна, здобутого злочинним шляхом тощо), час та місце вчинення економічних злочинів; 5) учинення злочину з використанням статусу та атрибутів суб'єкта господарської діяльності (необхідно доказати, що юридична особа є підприємством, встановивши його вид та організаційно-правову форму, установчі документи, наявність відокремленого майна, самостійного балансу, рахунків в установах банків, печатки зі своїм найменуванням та ідентифікаційним кодом тощо); 6) те, що особа, яка вчинила економічний злочин, є суб'єктом злочину (вчинення конкретною особою діяння, передбаченого відповідною статтею Особливої частини КК України, досягнення визначеного віку, її осудність, службове становище тощо); 7) вина обвинуваченого у вчиненні злочину, його мотив та мета; 8) обставини, що впливають на ступінь тяжкості злочину, а також обставини, що характеризують особу обвинуваченого, пом'якшують або обтяжують покарання; 9) обставини, що характеризують особу потерпілого; 10) характер і розмір шкоди, завданої економічним злочинцем; 11) причини та умови, що сприяли вчиненню економічного злочину. Отже, всебічність дослідження в ході розслідування кримінального провадження передбачає глибоке вивчення всієї сукупності обставин, що реально існують між ними. Це забезпечується встановленням всіх обставин, що підлягають доказуванню. Криміналістика як прикладна наука пристосовує перелік обставин, що підлягають доказуванню, до типових умов, що виникають під час розслідування злочинів окремих видів, у тому числі й економічних [12].

Цілком слушно В.П.Корж веде мову про доцільність розробки криміналістичної характеристики економічних злочинів, що вчиняються організованими злочинними утвореннями. Вона зазначає, що криміналістична характеристика злочинів, що вчиняються організованими злочинними утвореннями в галузі економічної діяльності, – це система даних, які отримуються в результаті узагальнення слідчої та судової практики, про види організованих злочинних утворень, типові способи їх формування і принципи функціонування, види і форми корупційних зв'язків; про особливості особистісних властивостей і рольових функцій членів організованого злочинного утворення; про типові ознаки вказаних злочинів, що містяться (або відображені) у вигляді специфічних матеріальних або ідеальних слідів у способах економічних злочинів, в умовах та обстановці, в яких діяли члени організованого злочинного утворення, здійснювали легалізацію злочинних доходів, знання та використання яких є необхідним для виявлення, розкриття, розслідування і попередження вказаних злочинів [13, с. 106]. До економічних злочинів авторка відносить по суті різні прояви злочинності (злочини у галузі відносин власності; злочини у фінансовій діяльності; злочини у господарській діяльності; злочини у службовій діяльності; злочини у використанні ЕОМ, систем, комп'ютерних мереж) [13, с. 95].

За даними вивчення стану економічної злочинності, найбільш вразливими залишаються на сьогодні фінансово-кредитна й банківська системи, в яких розповсюдженими є зловживання посадових осіб: розкрадання засобів з використанням фіктивних платіжних документів, підроблених документів про банківські гарантії, неповернення і нецільове використання кредитів, фінансові зловживання з грошима вкладників, застрахованих осіб у страхових, довірчих товариствах, трастових компаніях тощо.

Основним елементом події економічного злочину є наявність суспільно небезпечного діяння чи комплексу діянь, передбачених відповідними диспозиціями статей Особливої частини КК України. Тобто слід установити, що вчинене діяння є злочином, зокрема економічним. Для цього необхідно встановити наявність суспільно небезпечного діяння, а саме: дія чи бездіяльність посягають на об'єкт, що охороняється нормами Особливої частини КК України; вчинені діяння є суспільно небезпечними; через більший ступінь суспільно небезпеки вчинене діяння є злочином, а не господарським правопорушенням. Враховуючи специфіку економічних злочинів, одночасному встановленню підлягає комплекс суспільно небезпечних діянь. Це виражається в тому, що потрібно одночасно встановлювати наявність у вчинених діяннях декількох складів злочину та одночасно вказувати на їх взаємозв'язок, зокрема, які злочини є підпорядкованими та яку функцію вони виконують відносно основного злочину [14].

Сучасні економічні злочини, на думку науковців і практиків, вирізняються складними та витонченими способами та методами їх вчинення, вони мають яскраво виявлений інтелектуальний характер. Особливостями економічної злочинності є її гнучка адаптація до нових форм і методів підприємницької діяльності, маскуванню під законне підприємництво, досконале володіння ринковою ситуацією, оперативне (швидко) реагування на зміни ринкової кон'юнктури та чинного законодавства, активне та вдале використання в злочинній діяльності банківських документів, електронних кредитних карток. Засобів зв'язку, оргтехніки тощо [15, с.279]. Найбільш витончені способи має економічна злочинність, що вчиняється з використанням зловмисниками знань бухгалтерського обліку. Такі злочини важко виявити й довести, оскільки їх вчиняють високопрофесійні особи, які добре розуміються на питаннях бухгалтерського обліку, податків, економіки, права, в технологічних процесах виробництва і реалізації товарно-матеріальних цінностей та такі, що мають досвід

керівної роботи. Часто помічниками таких осіб в незаконних оборудках стають колишні співробітники правоохоронних органів. Тому для швидкого і якісного забезпечення доказової бази за такими злочинами треба обов'язково використовувати спеціальні бухгалтерські знання і знання осіб, що обізнані в розслідуванні та припиненні економічних правопорушень і злочинів. Особливе значення має використання спеціальних знань для розкриття тих економічних злочинів, які вчиняються в умовах постійних змін та доповнень діючого законодавства в галузі бухгалтерського обліку, фінансів тощо. Саме спеціалісти в галузі економіки, фінансів, бухгалтерського обліку в змозі допомогти слідчому відшукати сліди економічних злочинів.

Документальні сліди злочину пов'язані з перетворенням на рівні первинної реєстрації операцій, відображених у бухгалтерських та інших документах. До облікових слідів відносяться зміни економічних показників на рівні документів бухгалтерського обліку. Під економічними слідами розуміють викривлення або інші перетворення економічної інформації, що характеризує господарську діяльність певного об'єкта, викликані впливом події злочину як на власне господарську діяльність, так і на якість її відображення в системі економічної інформації. Про ознаки таких слідів можуть свідчити невідповідності між первинними документами чи різними екземплярами одного документа, між первинними документами та реальною господарською діяльністю, між первинними документами й обліком, між даними в системі звітних економічних показників [16, с.247].

Установлювані співробітниками правоохоронних органів факти містять відомості про можливі вчинення економічних правопорушень. Тому їх можна розглядати як ознаки або зовнішні прояви вчинених злочинів, чи таких, що готуються. Це може вказати на потребу додаткового залучення спеціалістів з метою призначення ревізії, аудиторської перевірки та допоможе обрати напрями їх проведення.

Перевірка слідів злочину може набути важливого значення, що багато в чому зумовлено також обстановкою вчинення конкретного економічного злочину. Специфічними є особливості виробничо-господарських і фінансових операцій, чинної системи обліку й звітності, взаємовідносин суб'єктів господарювання, їх досвіду, знань співробітників управлінської та господарської ланки тощо, що також визначає характер і різноманітність способів, які використовуються для скоєння та приховування злочинів.

Спектр об'єктів слідоутворення стосовно злочинів у сфері економічної діяльності досить широкий. Такі сліди поділяють на шість великих груп: документи (бухгалтерські, господарські, реєстраційні тощо); предмети (печатки, штампи, зразки бланків тощо); приміщення (складські, офісні, житлові й ін.), товарно-матеріальні цінності (рухоме і нерухоме майно) і грошові кошти (готівкові й безготівкові); електронні носії інформації (системні блоки комп'ютерів, жорсткі та гнучкі магнітні диски, лазерні диски тощо); пам'ять людей (ідеальні сліди). В окремих випадках виокремлюють сліди, які вказують на кримінально-караний характер дій і злочинний спосіб. Вони одночасно є ознаками злочину [17, с.60].

Висновки. Одним з дієвих засобів протидії злочинам у сфері економіки є їх своєчасне виявлення, розкриття й притягнення до відповідальності усіх причетних до злочинної діяльності осіб. Вирішення таких завдань не може бути результативним без використання слідчими, співробітниками оперативних підрозділів спеціальних знань і можливостей експертних служб та підрозділів з використання допомоги спеціалістів під час проведення слідчих дій, призначення й проведення експертних досліджень. Отримані результати потребують оцінки та їх врахування судами для прийняття остаточних рішень за кримінальним провадженням. Криміналістичне забезпечення протидії економічній злочинності має на меті створення належних умов для виявлення й фіксації слідів злочину, встановлення предмету злочинного посягання та визначення суми завданих збитків і доведення причетності конкретних осіб до підготовки, вчинення, приховування слідів і наслідків злочинних посягань. Все це сприяє успішному доказуванню, всебічності розгляду матеріалів кримінального провадження, об'єктивізації отриманих результатів досудового розслідування і водночас слугує забезпеченню дотримання прав та інтересів кожного з учасників кримінального судочинства.

Література:

1. *Злочинність в Україні: Статистичний збірник / Державний комітет статистики України.* – К., 2011.
2. Пузиков В.В. *О соотношении понятий экономической и беловоротничковая преступность / В.В. Пузиков // Теоретическое и правовое обеспечение реформы в сфере борьбы с преступностью в республике Беларусь: Материалы международной научно-практической конференции (Минск, 22-23 апреля 1999 г.).* – Минск: «Право и экономика», 1999. – С.189- 193.
3. Моисеенко Е.Г. *Экономическая безопасность как основа комплексной оценки и системного противодействия экономической преступности //Теоретическое и правовое обеспечение реформы в сфере борьбы с преступностью в республике Беларусь: Материалы международной научно-практической конференции (Минск, 22-23 апреля 1999 г.).* – Минск: «Право и экономика», 1999. – С.164-169.
4. Матусовский Г.А. *Экономические преступления: криминалистический анализ. Монография / Г.А. Матусовский.* – Харьков : Консум. 1999. – 480 с.
5. *Криминалістика / Под ред. В.А.Образцова.* – М.: Юрист, 1995. — 592 с.
6. Нор В.Т. *Истина у кримінальному судочинстві: ідея, догма права, реалізація / В.Т.Норм // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право».* – 2010. – № 2. Електронний ресурс. Код доступу: [Ij.oa.edu/ua/articles/2010/n2/10nvtpr.pdf](http://ij.oa.edu/ua/articles/2010/n2/10nvtpr.pdf)

7. Кримінальний процесуальний кодекс України. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Кримінального процесуального кодексу України» станом на 25 травня 2012 р. – К.: Алерта, 2012. – 304 с.
8. Алєнін Ю.П. Локальний предмет доказування в кримінальному процесі / Ю.П.Алєнін, Т.В.Лукашкіна // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. № 4. 2009. – С.222-228.
9. Протидія економічній злочинності / [П.І.Орлов, А.Ф.Волобуєв, І.М.Осика та ін.]. – Х.: Нац.ун-т внутр. справ, 2004. – 568 с.
10. Лубин А.Ф. Обоснованное решение как цель доказывания в уголовном судопроизводстве / А.Ф.Лубин // Современные проблемы уголовного судопроизводства / Под ред.. В.Т.Томина и А.Ф.Лубина. – Н.Новгород, 1999. – С.25-36.
11. Селиванов Н.А. Советская криминалистика : система понятий / Н.А.Селиванов. – М.: Юрид. лит., 1982. – 150 с.
12. Пчеліна О.В. Тактичні завдання розслідування економічних злочинів / О.В.Пчеліна // Право і Безпека. – № 5 (37) 2010. Електронний ресурс. Код доступу <http://docs.google.com/viewer?a=v&g=cache:GIJUl6GEls>.
13. Корж В.П. Теоретические основы методики расследования преступлений, совершаемых организованными преступными образованиями в сфере экономической деятельности: Монография. – Харьков: Изд-во Нац. ун-та внутр. дел, 2002. – 412 с.
14. Пчеліна О.В. Елементи події економічного злочину та її криміналістичне значення / О.В.Пчеліна, 2011. Електронний ресурс. Код доступу <http://docs.google.com/viewer?a=v&g=cache:GIJUl7GEls>.
15. Берлач А.І. Зміст і засоби економіко-правового аналізу для виявлення та розслідування економічних правопорушень / А.І.Берлач // Використання сучасних досягнень науки і практики у підвищенні ефективності боротьби зі злочинністю: Тези доповідей науково-практичної конференції. – К.: НАВСУ, 2000. – С.278-279.
16. Основы борьбы с организованной преступностью : Монография / А.И.Коннов, В.И.Куликов, А.С.Овчинский, В.С.Овчинский и др. / Под ред.: Овчинский В.С., Єминов В.Е, Яблоков Н.П. – М.: Инфра-М, 1996. – 400 с.
17. Чернявський С. Злочини у сфері банківського кредитування : криміналістичний аналіз / С.Чернявський // Право України. – 2001. – № 7. – С.60-64

О.П. Кучинська

к. ю. н., професор

проректор Національної школи суддів України

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ СВІДКІВ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ

У статті розглядаються окремі питання забезпечення прав свідків у кримінальному процесі. Зокрема приділяється увага визначенню моменту набуття свідком свого процесуального статусу, процесуальному порядку залучення до кримінального провадження свідка, а також особливостям застосування до нього такого заходу процесуального примусу як привід.

Ключові слова: *свідок, процесуальний процес, привід.*

В статье рассматриваются отдельные вопросы обеспечения прав свидетелей в уголовном процессе. В частности уделяется внимание определению момента получения свидетелем своего процессуального статуса, процессуальному порядку приобщения к уголовному производству свидетеля, а также особенностям применения к нему такого вида процессуального принуждения как привод.

Ключевые слова: *свидетель, уголовный процесс, привод.*

The article deals with certain issues ensuring the rights of witnesses in criminal proceedings. Particular attention is paid to the definition of the moment of entry procedural status of the witness, procedural order involving witness to the criminal proceedings. Also features of application to him such a measure of procedural enforcement as a pretext.

Keywords: *witness, procedural process, pretext.*

Вступ. Державного захисту прав та свобод потребують всі без винятку учасники кримінального провадження не залежно від процесуального статусу, позиції, зацікавленості у результатах вирішення справи тощо. Не дивлячись на те, що свідка не підозрюють, не обвинувачують у вчиненні кримінального правопорушення, не вважають постраждалим від нього, він залучається до участі в кримінальному провадженні для отримання доказової інформації про обставини справи.